
СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

*Мигович С. І., Кашуба І. О.
курсанти 3-го курсу факультету податкової міліції
Національного університету ДПС України,*

Предметом судового розгляду справ досить часто є правовий спір між сторонами, одна з яких є суб'єктом з іноземною приналежністю. Спори приватно-правового характеру, ускладнених іноземним елементом, можуть розглядатися за допомогою державних судових процедур, які здійснюють в межах державного судочинства певної країни, міжнародним комерційним арбітражем та за допомогою міжнародних судових процедур. Одним з перших питань, які необхідно вирішити при підготовці будь-якого позову, є визначення підсудності спору певному суду. У законодавстві нашої держави не має чітковизначеної норми, яка б вказувала на спосіб вирішення спорів з іноземним елементом. Саме тому при розгляді спорів з іноземним елементом необхідно ознайомитись із обсягом колізійної норми і правильно застосовувати колізійну прив'язку. Цим обумовлюється актуальність теми.

Відповідно до ЗУ "Про міжнародне приватне право" іноземним елементом є ознака, яка характеризує приватноправові відносини, що регулюються цим Законом, та виявляється в одній або кількох з таких форм:

- ✓ хоча б один учасник правовідносин є громадянином України, який проживає за межами України, іноземцем, особою без громадянства або іноземною юридичною особою;
- ✓ об'єкт правовідносин знаходиться на території іноземної держави;
- ✓ юридичний факт, який створює, змінює або припиняє правовідносини, мав чи має місце на території іноземної держави.

Проблему вирішення спорів з іноземним елементом досліджувало ряд науковців. Зокрема, Л. Лунц та Н. Маришева вважали, що міжнародне приватне право як особлива галузь права спрямована на регулювання відносин з "іноземним елементом" і не охоплює процесуальних норм. М. Богуславський стверджував, що питання міжнародного цивільного процесу належать до міжнародного приватного права як до галузі правничої науки, кожне з таких питань тісно пов'язане із застосуванням законодавства певної держави, тобто з проблемами колізії законів або з цивільною право - та дієздатністю особи

Історично першими способами розв'язання спорів з іноземним елементом був міжнародний комерційний арбітраж та звернення до державного судочинства, але після Другої світової війни почала складатися система міжнародного судочинства, перш за все для вирішення

міждержавних спорів та інших спорів публічно-правового характеру [6; 326].

Вирішенню спорів з іноземним елементом передують ряд завдань, які необхідно вирішити, а саме: питання щодо міжнародної підсудності; цивільно-процесуального становища іноземних громадян, юридичних осіб, іноземних держав та їх дипломатичних представництв і консульських установ, міжнародних (міждержавних) організацій; щодо судових доказів у цивільних справах з іноземним елементом; надання правової допомоги у виконанні іноземних судових доручень; визнання і примусового виконання в Україні іноземних судових рішень.

Особливий інтерес з погляду вирішення спорів приватно-правового характеру з іноземним елементом являють Постійна палата третейського суду, Суд Європейських Співтовариств (Суд ЄС), Економічний суд СНД.

Діяльність Постійної палати третейського суду базується на Конвенції про мирне розв'язання міжнародних спорів 1907 року.

Постійна палата третейського суду (Permanent Court of Arbitration) не є міжнародною міжурядовою організацією, основною функцією якої є допомога у створенні та функціонуванні арбітражних трибуналів для вирішення специфічних питань.

Структура Постійної палати третейського суду складається з трьох органів, якими є Адміністративна рада, Бюро незалежних арбітрів та Міжнародне бюро (Секретаріат) [6; 328].

Адміністративна рада складається з представників держав-членів конвенції, акредитованих у Нідерландах, її очолює міністр закордонних справ Нідерландів. Основним завданням цього органу є визначення спільно з генеральним секретарем політики організації, забезпечення загальної координації діяльності Постійної палати третейського суду, здійснення загального адміністративного нагляду, а також контролю за виконанням бюджету.

Міжнародне бюро складається з досвідчених експертів у галузі права та управління, які призначаються з урахуванням принципу справедливого представництва різних держав. Його очолює генеральний секретар. Бюро забезпечує реєстрацію послуг та адміністративну підтримку трибуналів і комісій, організовує наради і слухання, надає канцелярські послуги, а також послуги перекладу в діяльності трибуналів [6; 332].

Бюро незалежних арбітрів - структура, до складу якої входять потенційні арбітри члени суду. Вони призначаються державами-учасницями. Кожна з них призначає не більше чотирьох осіб, спеціалістів з питань міжнародного права. Ці особи вносяться як члени Постійної палати в особливий список. Члени Палати призначаються на шестирічний строк, їхні повноваження можуть бути відновлені [3; 4].

Процедура вирішення міжнародних спорів Постійною палатою третейського суду охоплює арбітраж, посередництво, примирення, а також слідчі комісії зі встановлення фактів.

Звернення до третейського суду зумовлює обов'язок добросовісно підкорятися третейському рішення. Це стосується питань юридичної сили, застосування та тлумачення міжнародних договорів, щодо яких сторони звернулися до третейського провадження.

Угода про третейський суд може укладатися попередньо або для вирішення спорів, які вже існують.

Після створення суду сторони повідомляють Бюро про своє рішення звернутися до Палати, текст свого третейського запису та імена суддів. Бюро терміново повідомляє кожному судді третейський запис та імена інших суддів. Суд збирається у день, призначений сторонами [6; 337].

Третейське провадження складається з двох окремих частин: письмового розслідування та дебатів.

Письмове розслідування полягає у повідомленні агентами двох сторін членам суду пам'ятних записок, відповідей та заперечень. Сторони подають документи як докази у справі [6, 337-338].

Дебати складаються з усних виступів. Дебатами керує головуючий. Дебати відбуваються публічно за згоди сторін та Суду. Секретар складає протокол дебатів. Рішення ухвалюється більшістю голосів. Третейське рішення має бути мотивованим. У рішенні зазначаються імена суддів, воно підписується головуючим та секретарем.

Рішення третейського суду оголошується публічно на засіданні суду в присутності агентів та радників сторін.

Рішення суду остаточне та не підлягає оскарженню. При виникненні спору щодо тлумачення або виконання рішення воно підлягає розгляду суду, який його ухвалив.

Загальні засади регулювання правовідносин з іноземним елементом встановлені Конституцією України, статті якої гарантують забезпечення, охорону і захист прав і свобод.

Україна поширила на іноземців та осіб без громадянства національний правовий режим (ст. 26 Конституції України), в тому числі й у сфері цивільного судочинства, але з особливостями при вирішенні окремих питань. Такі особливості закріплені в законодавстві України та міжнародних договорах за її участю, які належать до джерел міжнародного цивільного процесу. [4; 9].

До національного законодавства України входять чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Справи з іноземним елементом підсудні судам України у разі наявності колізійних прив'язок, що регулюють дані відносини.

Право, що підлягає застосуванню до приватноправових відносин з іноземним елементом, визначається згідно з колізійними нормами та іншими положеннями колізійного права ЗУ "Про міжнародне приватне право", інших законів, а також міжнародних договорів України.

У разі неможливості визначити право, що підлягає застосуванню, застосовується те право, яке має тісний зв'язок із приватноправовими відносинами.

Учасники правовідносин можуть самостійно здійснювати вибір права, що підлягає застосуванню до змісту правових відносин [1; 2].

При застосуванні права іноземної держави суд чи інший орган встановлює зміст його норм згідно з їх офіційним тлумаченням, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній державі.

Суд чи інший орган застосовує право іноземної держави незалежно від того, чи застосовується у відповідній іноземній державі до подібних правовідносин право України, крім випадків, якщо застосування права іноземної держави на засадах взаємності передбачене законом України або міжнародним договором України [1; 2].

Норма іноземного права не застосовується, якщо її застосування може призвести до негативних наслідків, що суперечать нормам законодавства України.

Отже, вирішення спору з іноземним елементом є складним процесом і потребує детального вивчення сутті спору. Для вирішення даного спору застосовується колізійний метод, тобто сторони можуть обрати компетентний правопорядок, відповідно до якого вирішуватиметься спір. У законодавстві України існує безліч колізій щодо розгляду спорів, ускладнених іноземним елементом, що породжує проблему вибору способу вирішення даного спору. Саме тому необхідно детально переглянути чинне законодавство України, а саме у правовому аспекті, що регулює порядок вирішення спорів з іноземним елементом, і створити правовий інститут у Цивільному кодексі України під назвою

"Порядок вирішення цивільно-трудова спорів з іноземним елементом".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ЗУ "Про міжнародне приватне право" 23.06.2005 № 2709-IV із змінами та доповненнями від 09. 06. 2013 року.
2. [ЗУ "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства"](#) 22.09.2011 р. № 3773-VI.
3. Конвенції про мирне розв'язання міжнародних спорів від 18. 10. 1907 року.
4. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР.

5. Лист від 16.05.2013 № 24-754/0/4-13 "Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом".

6. Міжнародне приватне право. Особлива частина/Підручник за ред. А. С. Довгерта і В. І. Кисіля. - К.: Алерта, 2012. -376 с.

7. Цивільно-процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-І.

***Науковий керівник - Раскалей Марина Олександрівна,
викладач міжнародного приватного права,
доцент кафедри міжнародного права***